

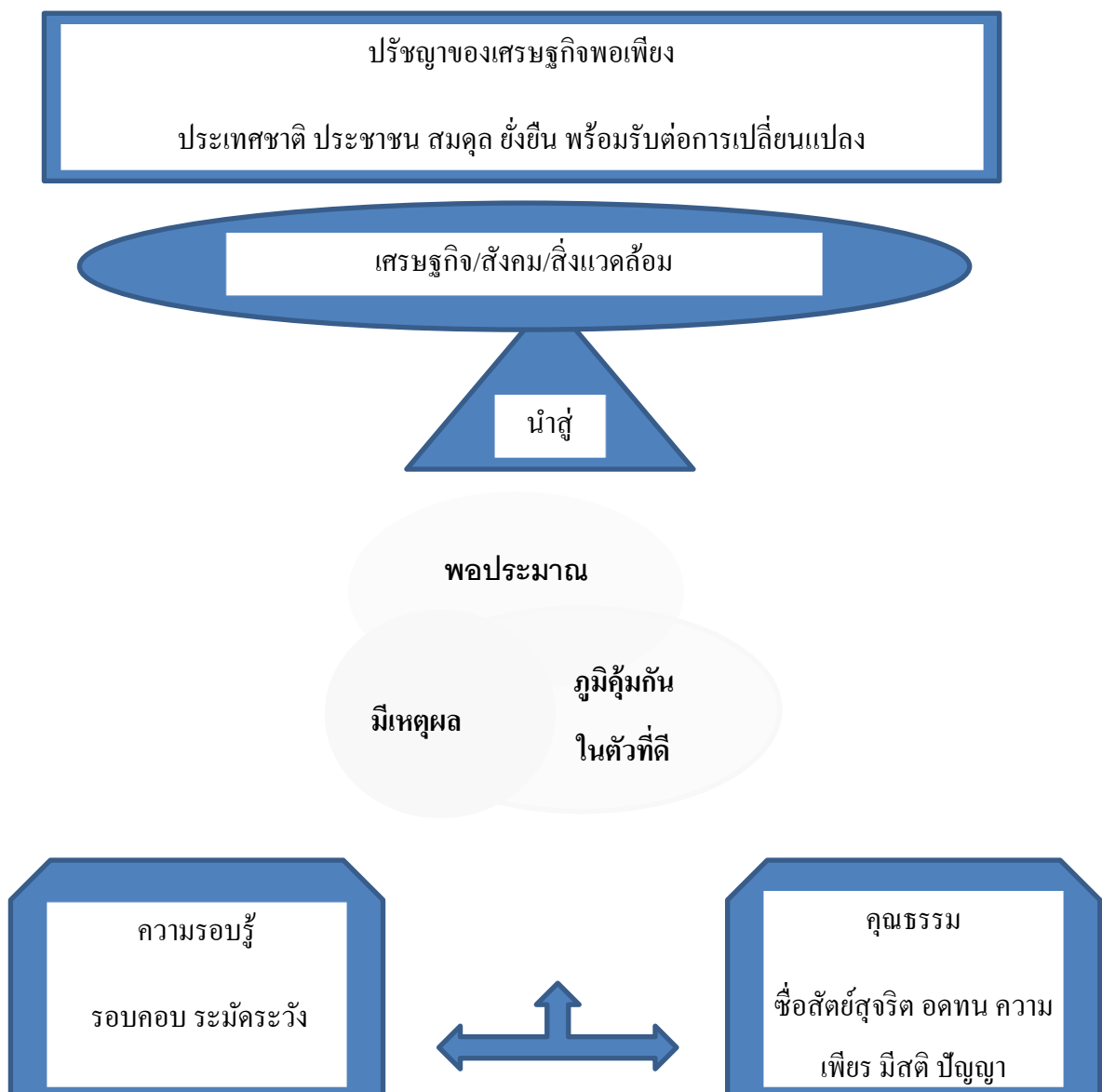
บทที่ ๒

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการสื่อสารแนวพุทธ เพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง

๒.๑ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพของวงจรการพัฒนาเกษตรกร ผลิต ตลาด บริโภค

แผนภาพที่ ๖ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: หนังสือ“จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ...กว่า ๑ ทศวรรษ”, ๒๕๕๕

จากแผนภาพที่ ๖ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อนำมาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์หาจุดสมดุลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต การตลาด และผู้บริโภค ในกรอบเศรษฐกิจพอเพียง จะพบว่ามีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ กระบวนการพัฒนาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้การผลิตหรือการบริโภคไม่เกินความจำเป็น ส่งผลประโยชน์ต่อการทำงาน ทำธุรกิจ และสังคมโดยรวม

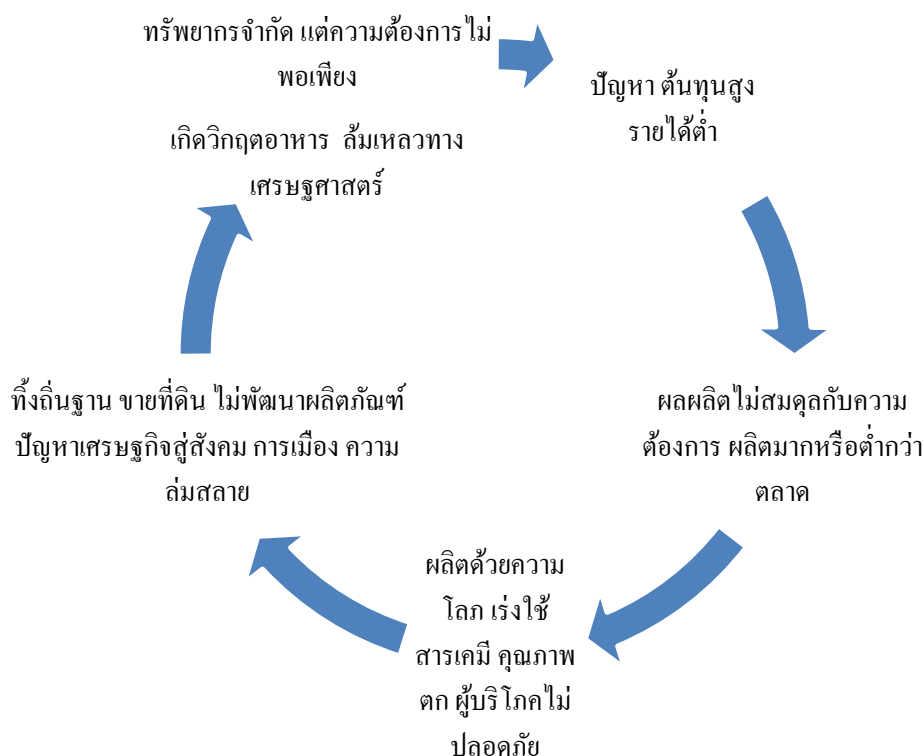
ดังนั้นกำไรปกติ (Normal Profit) ของธุรกิจ จึงควรดำเนินกิจกรรมการผลิต หรือให้บริการที่ไม่น้อยเกินไป จนต่ำกว่าจุดกำไรปกติ เพื่อให้กิจการสามารถอยู่รอดได้ และไม่มากเกินไปจนสูงกว่าจุดกำไรปกติ เพื่อไม่ให้กิจการต้องประสบภาวะเสี่ยงหรือขาดภูมิคุ้มกันในธุรกิจ

เมื่อวิเคราะห์จากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณที่ก่อให้เกิดกำไรทางเศรษฐศาสตร์ โดยที่ธุรกิจไม่จำเป็นต้องลดศักยภาพหรืออ้อมความสามารถในงานผลิตและงานบริการ รวมตลอดไปถึงการเพิ่มศักยภาพและขยายกำลังการผลิตหรือการบริการ จนทำให้กำไรทางเศรษฐศาสตร์ลดน้อยถอยลง

ในการดำเนินธุรกิจตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะคำนึงถึงกำไรทางเศรษฐศาสตร์ที่พอประมาณ มากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุดในทางบัญชี สำหรับความยั่งยืน ในภาคส่วนหนึ่งเป็นการใช้สิ่งที่ดีคือ ธรรมชาติ กำกับในสิ่งที่มีมากเกินไป ใช้คนดีควบคุมคนไม่ดี หรือการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เคยชินไม่สร้างสรรค์หรือความคิดดั้งเดิมอาจมีการต่อต้าน จึงจำเป็นต้องหมุนไปในส่วนของการบริหารจัดการคนให้ดีโดยไม่เปลี่ยนแบบกระตั้นหัน หรือการเป็นคนที่ไม่กระทำผิดก็จะไม่นำไปสู่ความยั่งยืนได้

ฉะนั้น ข้อมูลดังกล่าว จึงเป็นความคิดที่ไม่เพียงพอ ถ้าบุคคลไม่ทำดีและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย หรือในภาคที่เสริมกันนั่นคือ ใช้ความดีช่วยทำงานด้วยการทำดีกับคนดี เพื่อเป็นแบบอย่าง และในบางครั้งก็ใช้กระแสนิยม สร้างพร้อมกระตุ้นส่งเสริมให้บุคคล ชุมชน และสังคม มีจิตเป็นสัมมาทิฐิ เห็นในสิ่งที่ชอบ และเกรงต่อบาปในองศ์ธรรม หิริโอตตปเปะ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์เป็นวงจรปัญหาการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐศาสตร์ ได้ตามแผนภาพที่ ๗ ดังนี้

แผนภาพที่ ๗ แสดงรูปแบบความสัมพันธ์กระบวนการพื้นฐานของปัญหาการพัฒนาเกษตรกรรมแนวเศรษฐกิจพอเพียง และผลที่เกิดขึ้นในภาคเกษตรเป็นวงจรที่ทำให้การพัฒนาไม่มุ่งไปสู่ความยั่งยืน

ดังนั้น จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ในธุรกิจนั้นจึงควรประกอบไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน พากเพียร และความรอบคอบระมัดระวัง โดยมีคุณธรรมที่เกี่ยวกับความเมตตา การแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ประสานงานและประสานประโยชน์ ประกอบเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะทำให้หลักเศรษฐกิจแนวพุทธแพร่หลายไปสู่การทำงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะจริยธรรมในการบริหารจะทำให้การแปลความ และการคำนึงถึงผลกระทบมีธรรมาภิบาลสูงขึ้น

ทั้งนี้ การเน้นวัตถุนิยมหรือเดินตามเกมเศรษฐกิจทุนนิยม ได้เกิดวิกฤตการณ์ จนเป็นที่ชัดเจนจากการล้มของเศรษฐกิจในระบบใหญ่ของอเมริกา ยุโรป และกลุ่มประเทศ เช่น PIIGS^๑ หรือ BRIC^๒

๒.๒ การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมสู่เศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อพิจารณาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยรูปแบบการสื่อสารหลักธรรม **มัชฌิมาปฏิปทา** แปลว่า ทางสายกลาง ซึ่งสังเกตด้วยลักษณะที่ไม่เอียงเข้าหาที่สุดทั้งสอง คือ มิใช่เห็นแก่จะแสวงหาสิ่งเสพเสวยมาบำรุงบำเรอปรนเปรอตน มัวเมาหมกมุ่นอยู่ในกามสุข โดยไม่คำนึงถึงใครอื่น และมีใจหันเหไปสู่ทางตรงข้าม มุ่งหน้าทำการบีบรัดเข้มงวดเอากับตนเอง หาทุกข์มาทับถมตัว เหมือนดังว่าเบื่อหน่าย

^๑ กลุ่มประเทศ PIIGS ประกอบไปด้วย Portugal, Ireland, Italy, Greece, Spain.

^๒ กลุ่มประเทศ BRIC ประกอบไปด้วย Brazil, Russia, India, China.

เกลียดชังตัวตน การแก้ปัญหาแบบพุทธ จึงทำความเข้าใจกันแยกเป็น ๒ ส่วนคือ ว่าโดยหลักการ และ คำสอน^๓

คำสอนส่วนที่ ๑ ว่าโดยหลักการ มีลักษณะสำคัญ ๒ อย่าง คือ

๑. เป็นการแก้ปัญหาที่เหตุปัจจัยของมนุษย์โดยมนุษย์เอง

๒. เป็นการแก้ไขปัญห ด้วยการลงมือทำจากความเพียรพยายามตามเหตุผล ไม่ใช่หวังพึ่งการอ่อนวอนหรือนอนคอยโชค

คำสอนส่วนที่ ๒ ว่าโดยคำสอน พระพุทธศาสนาให้แก้ปัญหาทั้งด้านนอกและด้านใน ทั้งทางสังคมและจิตใจของบุคคล คือ มีคำสอนชั้นศีล เป็นด้านนอก สำหรับชั้นจิตและปัญญาเป็นด้านใน ด้วยกระบวนการที่เป็นเหตุผลซึ่งกันและกันในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การใช้ความคิดเพื่อทำความเข้าใจถึงต้นเรื่อง ใช้เหตุผลแยกวิเคราะห์ด้วยปัญญาอย่างเป็นระเบียบตามเหตุปัจจัย นั่นคือการประยุกต์ใช้องค์ธรรมโยนิโสมนสิการ ให้ถูกต้องเหมาะสมในกระบวนการพัฒนา

หลักธรรม โยนิโสมนสิการ ในความหมายเชิงลึก คือ การทำในใจโดยแยกย่อย กระทำไว้ในใจ โดยอุบายอันแยกย่อย การพิจารณาโดยแยกย่อย คือ พิจารณาเพื่อเข้าถึงความจริงโดยสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับจนถึงต้นเหตุ แยกแยะองค์ประกอบจนมองเห็นตัวสถานะและความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยหรือไตรตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีที่ชั่ว ยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นโดยอุบายที่ชอบ ซึ่งจะมีให้เกิดอวิชชาและต้นหาความรู้จักคิด คิดถูกวิธี ด้วยการคำนึงถึงความพอดีในการใช้สอยวัตถุทั้งหลายในการดำรงชีวิตและอยู่กับสังคมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเพราะกำกับจากอุปมาทธรรม ด้วยจิตเอื้อเพื่อต่อกัน มีประโยชน์สุขยังยืนร่วมกันโดยธรรม^๔

ต่อจากนั้น จึงพัฒนาเกษตรกรรมและบุคลการในประเทศให้มีทาน ศีล และปัญญา ซึ่งปัจจัยสำคัญประกอบกันของหลักการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ถ้านำมาวิเคราะห์เป็นภาพรวม จะพบว่าเป็นหนึ่งในหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** โดยผู้บริหารสามารถนำแนวปรัชญามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติผ่านระบบการสื่อสารใดก็ได้ เพราะมีองค์ธรรมครบทั้งมัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการ และ **อุปมาทธรรม**^๕ โดยผลจะเกิดประสิทธิภาพในกระบวนการปฏิบัติเมื่อนำหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาประยุกต์ใช้ประกอบด้วย

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล คีมทอง, ๒๕๔๕), หน้า ๓๕-๓๖.

^๔ พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๖๖๓-๗๐๘.

^๕ ดร.พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, “การใช้การสร้างความซื่อสัตย์เพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุณวิเศษ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

ทั้งนี้ เอกสารเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของสำนักงาน กปร.^๖ เรื่องหลักการทรงงานฯ ได้ระบุถึงความสำคัญของการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาคนต้องระเบิดจากข้างใน

การแก้ปัญหาที่จุดเล็ก

การเริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นของประชาชนที่สุดก่อน

การทำตามลำดับขั้น ค่อยเป็นค่อยไป

การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิศาสตร์ และสังคมศาสตร์ อย่างครบวงจร แบบองค์รวม (Holistic) ไม่ติดตำรา

ความประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมจากการมีส่วนร่วม

ความพยายามจัดให้มีบริการรวมที่จุดเดียว (One Stop Services) ด้วยวิธีการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติและปลูกป่าในใจคน

ขยายแนวคิดการทำงานรูปแบบขาดทุนคือกำไร

ดังนั้น สิ่งสำคัญคือการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการสื่อสารแนวพุทธเพื่อการพัฒนาเกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง กับปัญหาและสาเหตุของปัญหาการพัฒนาเกษตรกรในสังคมไทยปัจจุบัน ให้เกิดคุณภาพของวงจรการผลิต ตลาด และการบริโภคตามธรรมชาติ ผู้พัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

ยกตัวอย่าง จะมีวิธีการสื่อสารแบบใดที่ส่งตรงถึงผู้ผลิต หรือผู้จำหน่าย ทำให้การขายสินค้าหรือบริการที่จะดำรงอยู่นั้น โดยสื่อสารให้เกิดความคิดนอกกรอบเดิมว่า ถ้าผู้ผลิตรู้ว่าขายไม่ได้ ผู้บริโภคไม่นิยมซื้อหรือใช้สินค้าที่มีอยู่ หรือไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ผู้ผลิตไม่จำเป็นต้องขายแม้จะเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมา เพราะถ้าทำต่อแล้วจะขาดทุนมากขึ้นจากค่าใช้จ่ายในการผลิต การขาย และไม่มีเวลาพอไปทำงานอื่นที่สร้างรายได้ที่ดีกว่า ต้องทำให้เกิดตลาดธรรมชาติ ซึ่งเป็นตลาดที่มีผู้ซื้อและผู้ขายพึงพอใจในสินค้าหรือบริการจากผู้ผลิตหรือให้บริการคุณภาพกัน การผลิตมีความสุขในการทำสินค้าหรือให้บริการด้วยความชำนาญที่มี ถ้ายังจะทำสินค้าเดิม ก็ต้องพัฒนาสร้างของใหม่ ที่เรียกว่า นวัตกรรมร่วมสมัย

ตลาดธรรมชาติ ในเบื้องต้น คือ การที่ผู้ประกอบการจะนำผลผลิตไปขายนั้น ควรเริ่มจากความต้องการของคนซื้อ ไม่ใช่ความต้องการของผู้ผลิตเพียงอย่างเดียวว่าจะขายอะไร หรือไม่ใช้ทำ เพราะเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมา โดยผู้ผลิตมิได้มีการปรับปรุงหรือพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณค่าดำรงความเป็นตัวตนของผลิตภัณฑ์หรือภูมิความรู้ท้องถิ่น ที่เรียกว่าเอกลักษณ์ให้คงอยู่หรือมีมูลค่าเพิ่มได้อย่างต่อเนื่อง เกิดประโยชน์ในการใช้ให้สูงขึ้นตามลำดับของเวลาที่เปลี่ยนไป

นอกจากนั้น ผู้จำหน่ายยังต้องพัฒนารูปแบบความสะดวกสำหรับลูกค้า ทั้งในเรื่องของราคาที่เหมาะสมจูงใจให้ลูกค้า เพื่อซื้อสินค้ามาใช้หรือทดลองบริการ สถานที่จำหน่าย การส่งเสริมการขาย ที่

^๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหाराชา, หลักการทรงงาน, [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล: <http://www.rdpb.go.th/rdpb/front/king.sdp?p=1> [๑ ก.ค. ๒๕๕๖].

สำคัญคือต้องมีความรับผิดชอบในทุกกระบวนการหรือทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง โดยสมดุลเพื่อความยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกเนื้อหาข้อความสำคัญในการสื่อสาร เป็นแบบอย่างเบื้องต้นได้ดังนี้

สินค้า+ลูกค้า

ขายสินค้าตามความต้องการของผู้ซื้อ เช่น ตลาดต้องการพืชผักมีประโยชน์ปลอดสารพิษ แทนการใช้สารเคมี

พัฒนาสินค้าเดิมที่มีอยู่ เช่น เปลี่ยนจากการปลูกข้าวหอมมะลิเป็นข้าวหอมมะลินิล

ยกเลิกสินค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่เป็นที่ต้องการของตลาด และสร้างสินค้าใหม่ เช่น การแปรรูปสินค้าจากกล้วยผลเป็นกล้วยเคลือบหลากรส

ราคา + ต้นทุน

ตั้งราคาให้เป็นที่ยอมรับทั้งของผู้ขายและผู้ซื้อ ในลักษณะที่ได้กำไรปกติ ไม่ใช่กำไรสูงสุดเท่าที่จะทำได้

ไม่ตั้งหรือลดราคาต่ำสุด ทั้งในเชิงต้นทุนปัจจัยการผลิตที่เป็นวัตถุดิบ หรือ แรงงาน

สถานที่จำหน่าย + ความสะดวก

เลือกสถานที่จำหน่ายที่เป็นแหล่งชุมชน สะดวก สะอาด ถูกสุขลักษณะ

ไม่ไกลจากแหล่งผลิตเพื่อลดต้นทุนการขนส่ง

ในอนาคตอาจมีร้านค้า Online ให้ผู้ซื้อสามารถสั่งซื้อสินค้าได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

ส่งเสริมการขาย + การสื่อสาร

ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ากับผู้บริโภคอย่างชัดเจน เช่น การทำฉลากติดที่ตัวสินค้า ดิฉลากเสมอ รวมตัวกันจัดกิจกรรมเพื่อนำเสนอสินค้าชุมชนให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ฝึกวิธีการใหม่ในการจำหน่าย

ช่วยกันบอกเล่าปากต่อปากเกี่ยวกับสินค้าให้เกิดความแพร่หลายและสร้างเครือข่ายทางธรรมชาติคือ ใจที่รักกัน ช่วยเหลือกัน ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

คน + ความรักและความรับผิดชอบ

ต้องมีความรักในอาชีพที่ทำ พร้อมส่งเสริมการใช้แรงงานท้องถิ่น รักษาวัฒนธรรมเอกลักษณ์ เฉพาะในบ้านเกิดของตน

มีความรับผิดชอบในทุกขั้นตอน ทั้งเรื่องคุณภาพสินค้า การบริการที่ดี

ตัวอย่างแนวคิด ข้อความที่จะทำการสื่อสารและเป็นรากฐานเบื้องต้นของการตลาดสมดุลครบวงจร และจะพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืนเมื่อเรานำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ด้วย

ความพอประมาณ ผู้ประกอบการต้องทำธุรกิจโดยยึดหลักความพอดี ไม่เบียดเบียนธุรกิจของผู้อื่น สินค้าที่ขายก็ต้องไม่มีมากจนฉาบฉวยเกินไป แต่ต้องชำนาญในสินค้าที่คำนวณถึงต้นทุนและราคาที่มีรายรับของกำไรปกติ และพร้อมที่จะขยายเมื่อเวลาที่ทุนและบุคลากรสมบูรณ์ด้วยการตอบตนเองได้อย่างมีเหตุผล

ความมีเหตุผล ต้องเห็นคุณค่าและให้ความใส่ใจในการบริหารความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง เกษตรกรด้วยกันเอง ตลาดที่ทำการค้าขาย หรือพ่อค้าคนกลาง ตลอดจนผู้บริโภค โดยสามารถนำเสนอบริการที่เหมาะสมกับทุกกลุ่ม

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เกษตรกรต้องวางเป้าหมายในปัจจุบันและอนาคตพร้อมแผนการบริหารความเสี่ยงทางธุรกิจ ทั้งการผลิต การตลาด และรับผิดชอบต่อผู้บริโภค พร้อมตั้งรับการแก้ไขในผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง โดยคำนึงถึง การดำรงชีวิตประจำวันของตนเองและครอบครัว สวัสดิภาพพื้นฐาน เช่น การเจ็บป่วย รวมถึงโอกาสของการลงทุนทางด้านอื่นๆ ที่ควรศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง และสถานการณ์เกินคาดคิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เหตุสุดวิสัยจากภายนอกมากระทบ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง

ฐานความรู้ ต้องมีการนำหลักความรู้และวิชาการที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการวางแผนและการบริหารจัดการของตนเอง ครอบครัว อย่างรู้จริง คือ ผ่านการตรวจสอบอย่างชัดเจนและพร้อมปฏิบัติจริง รวมถึงมีการถ่ายทอดต่อไปอีกขั้นตอนหนึ่ง ด้วยความรู้ลึก กว้าง มีสติ เช่น การฝึกอบรมเพื่อเป็นผู้นำของการปรับความคิดและการปฏิบัติ พร้อมสร้างเครือข่ายต่อเนื่องแบบทวิคูณ ให้มีทักษะในการทำงาน ประกอบอาชีพและมีอิสระทางความคิดที่จะมีส่วนร่วมทั้งสังคม

ฐานคุณธรรม ผู้ประกอบการต้องดำเนินการผลิตและใช้ชีวิตประจำวัน ภายใต้อำนาจหลักธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อุดมทาน มีความเพียร มีเมตตากรุณาด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อให้สมดุลในทุกส่วนตั้งแต่การผลิต การตลาด จนกระทั่งส่งมอบให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าและบริการ ที่มีคุณภาพเป็นธรรมอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งควรจะเป็นความหวังและการบ้านบทพทวนสำหรับบุคคลทั่วไป โดยเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปวิเคราะห์และวางแผนการทำงานและใช้ดำเนินชีวิต

๒.๓ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการสื่อสารแนวพุทธเพื่อการพัฒนา เกษตรกรสู่เศรษฐกิจพอเพียง กับการพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการพัฒนา เกษตรกรในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อการประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณภาพของวงจรการผลิต ตลาด และผู้บริโภค

จากการวิเคราะห์เนื้อความตามกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙) ในรูปแบบของการเริ่มประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญานำทางพัฒนาประเทศ ซึ่งใช้เวลากว่า ๒๘ ปี นับตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทไว้เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ แต่ก็ยังไม่ชัดเจนเท่ากับการกำหนดให้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) และความไม่ประมาท (อัปมาทธรรม) เป็นยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งสำหรับการแข่งขันและพัฒนาประเทศในแผนฉบับที่ ๑๐^๓ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) และฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙)^๔ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน แทนการขยายตัวที่ไม่สามารถสร้างความมั่นคงในรากฐานของเศรษฐกิจพื้นฐาน จากผลของการเน้นความเจริญทางวัตถุมากเกินไปจนเสียความเท่าเทียมของการกระจายรายได้ ซึ่งส่งผลทั้งทางตรงและอ้อมต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ภาพรวมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงเวลาปัจจุบันเป็นไปตามเนื้อความดังกล่าว ถ้านำมาผนวกกับข้อสรุปจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัยในบทที่ ๑ ทำให้ข้อมูลเด่นชัดว่า ภาคการเกษตร เป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่ประสบปัญหาจากการพัฒนา เพราะความรู้ไม่เพียงพอและไม่กระจายสู่เกษตรกรที่ต้องการอย่างแท้จริง ขาดเงินทุน ขาดการตลาดที่เพิ่มมูลค่า และไม่สามารถเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคที่ถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้ภาคการเกษตรไม่แข็งแรง การผลิตขาดประสิทธิภาพ ผลผลิตต่ำ เกษตรกรมีรายได้น้อย หนี้สินพอกสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สวัสดิการและการศึกษาไม่ครอบคลุม ขาดปัจจัยสนับสนุนและไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาตนเองหรือชุมชนเพื่อเดินนำไปสู่ความยั่งยืน ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐ และประชาชนพร้อมเดินออกนอกภาคเกษตร ไปประกอบอาชีพที่ตนเองไม่ถนัด ซึ่งยากที่คนรุ่นใหม่จะเดินเข้ามาทดแทนแรงงานภาค

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ระบุถึงการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ในมาตรา ๗๘ และแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ มาตรา ๘๓.

^๔ คณะทำงานโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, เล่มที่ ๒๔ (๒๕๔๒), บทที่ ๙, หน้า ๒๗๕-๓๑๓.

เกษตรที่เสียไป ไม่มีผู้สานต่อความเป็นเอกลักษณ์และจุดแข็งของตนเองหรือชุมชนบ้านเกิด นำมาซึ่งปัญหาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เพราะภาคการเกษตรเป็นต้นทุนของการพัฒนาที่สำคัญต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเห็นได้จากการที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาภาคเกษตรอย่างเห็นได้ชัดทั้งการวางนโยบายและแผนงบประมาณประจำปี โดยมีกระทรวงซึ่งดูแลภาคเกษตรโดยตรงตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งปัจจุบันคือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้วยการทำงานเกี่ยวเนื่องและมีแนวทางที่สอดคล้องส่งเสริมต่อกันกับอีกหลายกระทรวงในเรื่องของพัฒนาภาคเกษตร เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม

นอกจากนั้น ยังมีส่วนงานราชการที่ทำงานร่วมกันในแก้ปัญหาจากสาเหตุที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน เช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ส่วนรัฐวิสาหกิจ เช่น องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) องค์การมหาชน เช่น สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร และในปี พ.ศ.๒๕๖๖ ได้มีการตั้งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นแหล่งวิชาการเพื่อสอนนักศึกษาให้เป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญเฉพาะด้านการเกษตร เผยแพร่ข้อมูลงานเกษตรแก่สาธารณะ รวมถึงให้บริการงานวิจัย และในปีเดียวกันกับการก่อตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สำหรับสนับสนุนให้บริการทางการเงิน

ปัจจัยที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของการพัฒนาภาคเกษตร คือ โครงการเกษตรส่วนพระองค์ฯ ณ สวนจิตรลดา เริ่มมีการพัฒนาและทดลองช่วยเหลือภาคเกษตรตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๔^๙ ในงานการพัฒนาภาคเกษตรกว่า ๓๐ โครงการ โดยเฉพาะการดำเนินงานหลักการเกษตร ทฤษฎีใหม่ มาเป็นแนวปฏิบัติประยุกต์ใช้ในทุกระดับ นำไปสู่กระแสการทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรยั่งยืน ถ่ายทอดองค์ความรู้และแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรให้มีมูลค่าสูงขึ้นหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ.๒๕๔๐^{๑๐}

^๙ แก้วขวัญ วัชรโรทัย, “คำประกาศเกียรติคุณ”, ใน *รวมบทความทางวิชาการเส้นทางพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรไทย*, รวบรวมจัดพิมพ์โดย ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสยาม การพิมพ์, ๒๕๕๒): ๑๕.

^{๑๐} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ...กว่า ๑ ทศวรรษ*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘-๒๓.

๒.๔ การพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจศาสตร์

เนื่องจากเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรไทย ศาสตร์ที่ศึกษาและจะต้องนำมาเกี่ยวข้องโดยทั่วไปครอบคลุมทั้ง การทำนา พืชไร่ พืชสวน ไร่นา พืช ภูมิวิทยา ปฐพีวิทยา เกษตรกลวิธี สัตวบาล คหกรรมศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีที่สืบสานทางการเกษตร รวมถึงการสื่อสารสู่ชุมชน เกษตรกร ทำให้ผู้เชี่ยวชาญในภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเนื้อหาวิชาการต้องมีการค้นคว้า ลงทุนสำหรับการวางแผนพัฒนาจำนวนมากทั้งในภาพรวมและปัจเจกบุคคล พิจารณาถึงกลไกในการถ่ายทอดให้ทั่วถึง วิธีประสานเครือข่ายนักวิชาการ งานวิจัย รวมถึงภูมิความรู้จากท้องถิ่นที่สามารถส่งถึง เกษตรกรลูกบ้านผ่านปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้จากมูลค่าเพิ่ม พัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรลุภัณฑ์ หรือสหกรณ์อาชีพเสริม โดยการเข้าถึงเกษตรกร ต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศปรับใช้ตามการเปลี่ยนแปลงของเวลาเพื่อความรวดเร็ว แม่นยำ และเป็นสากลซึ่งสามารถสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรมทั้งในระดับภาครัฐและบุคคล แต่ในอดีตที่ผ่านมา ภาครัฐจะเป็นผู้นำ โดยประยุกต์ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ใช้ในส่วนของการศึกษาวิจัย วางแผนและประเมินผลเพื่อช่วยปรับปรุง แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการผลิต การตลาด สินค้าและบริการทางการเกษตรให้ได้ประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด จากธรรมชาติที่ทรัพยากรมีอยู่จำกัด (limited resources) แต่ความต้องการของมนุษย์มีอยู่ไม่จำกัด (unlimited wants) เริ่มตั้งแต่ การจัดการด้านนโยบาย การเกษตร (Agricultural Policy) การผลิต (Production Economics) การจัดการฟาร์ม (Farm Management) การจัดการสินเชื่อ (Agricultural Finance) การบริโภคที่มีอรรถประโยชน์สูงสุดผ่านการกระจายผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ การตลาดและราคาสินค้าเกษตรที่ต้องการ (Agricultural Marketing & Price) รวมถึง ธุรกิจการเกษตร (Agricultural Business) การค้าขายการเกษตรระหว่างประเทศ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร (Resource Economics) เพื่อบริหารตอบความต้องการของมนุษย์ให้ได้ ความพอใจสูงสุดท่ามกลางการหาได้ยากของทรัพยากร (scarcity)

ทฤษฎีการผลิต (Production Theory)^{๑๑} จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในขบวนการหรือขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตหรือปัจจัยนำเข้า (Input) ผ่านกระบวนการผลิต (Production Process) ให้เป็นผลผลิตหรือปัจจัยส่งออก (Output) ซึ่งปัจจัยการนำเข้าหมายถึง ที่ดิน แรงงาน เงินและผู้ประกอบการ

^{๑๑} ดร.ประเจิด สินทรัพย์, *ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๔-๒๑๔.

รวมทั้งยังหมายถึง วัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางทุกชนิดที่ใช้ในกระบวนการผลิต จึงเป็นการสร้างสรรค์สิ่งใดออกมาหรือทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น เป็นได้ทั้งสินค้าและบริการ และวางแผนทางการดำเนินงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายระดับผลผลิต ต้นทุน และคุณภาพตามแผนงาน ซึ่งก็คือการจัดการการผลิตทางด้านการเกษตร สำหรับผู้ซื้อ ทฤษฎีการบริโภค (Consumption Theory)^{๑๒} ในทางเศรษฐศาสตร์ จะทำให้เข้าใจและวางแผนถึงการใช้สินค้าและบริการในขั้นสุดท้าย ดังนั้น ข้อมูลรายได้และการใช้จ่าย จึงสำคัญในการหาแนวโน้มผู้บริโภคให้กับเกษตรกร หรือผู้ที่ทำการตลาดให้ในฐานะพ่อค้าคนกลาง และส่วนสำคัญอีกมุมหนึ่งของทฤษฎีการบริโภคนั้นคือ คาดการณ์แนวโน้มอุปสงค์ซึ่งมีผลต่อการวางแผนการผลิตของเกษตรกร เนื่องจากผู้บริโภคมีเหตุผลในการใช้จ่ายเพื่อความพอใจสูงสุดในทุกครั้ง (Classical Economics) รายได้และราคาเป็นตัวกำหนดการบริโภคที่สำคัญและเป็นปัจจัยให้กับเกษตรกรในการวางแผนการผลิต และเพื่อให้ได้ประโยชน์ที่เหมาะสมมากขึ้นนั้น การวางแผนการผลิต การกำหนดราคาผลผลิต และการบริหารตลาดจะสมบูรณ์มากขึ้นด้วยการนำทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility Theory)^{๑๓} ในทางเศรษฐศาสตร์มาร่วมวิเคราะห์ประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน เพราะจะทำให้ได้รับรู้ว่า ปัจจัยใดที่ถือว่ามีคุณค่าซึ่งเป็นสิ่งที่คิดได้ด้วยเหตุผลหรือความปรารถนา (Preference Utilitarianism) เป็นความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ ซึ่งสินค้าหรือบริการจะให้อรรถประโยชน์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือบริการที่ระบุถึง ถ้ามีความต้องการมาก สินค้าหรือบริการจะให้อรรถประโยชน์จากการบริโภคมาก ตรงกันข้าม ถ้ามีความต้องการน้อย สินค้าหรือบริการจะให้อรรถประโยชน์จากการบริโภคน้อย ดังนั้นผู้บริโภคหรือผู้ซื้อจะมีความต้องการตรงกับผู้ผลิตคือเกษตรกร เพื่อให้เกิดการวางแผนผลิต ราคาที่ตกลงซื้อซึ่งให้ผลต่อการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

การบริโภค (Consumption) ราคาและอรรถประโยชน์ นักวิจารณ์กล่าวถึงแบบจำลองนี้โดยชี้ให้เห็นว่า มีข้อยกเว้นหลายประการที่ไม่เป็นไปตามพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น ในการบริโภคเพื่อเป็นเป้าหมายของผู้คน ราคาที่แพงจะยิ่งเพิ่มศักดิ์ศรีและความต้องการของสินค้าให้มากขึ้นทั้งนี้ ราคาคือจำนวนเงินที่จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า บริการหรือทรัพยากร ราคาทำหน้าที่เป็นตัววัดมูลค่าและทำหน้าที่สำคัญทางเศรษฐกิจโดยกระจายอุปทานของสินค้า บริการ และทรัพยากรที่มีจำกัดไปสู่ผู้ที่ต้องการมากที่สุดผ่านการปรับตัวของอุปทานและอุปสงค์ที่จะบรรจบกันพอดีเมื่อปล่อยให้ราคาเคลื่อนไหว

^{๑๒} ดร.ประเจิด สินทรัพย์, เศรษฐศาสตร์มหภาค ทฤษฎีและนโยบาย, เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๒๑๕-๒๒๔.

^{๑๓} ดร.ประเจิด สินทรัพย์, ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค, หน้า ๒๒๑-๒๒๓.

อย่างอิสระ แต่ในทางปฏิบัติ กลไกราคาที่เป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ไม่มีจริง การผูกขาด ภาวะเปียบที่ดูแลจากรัฐบาลทำให้กลไกของราคาถูกแทนที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ

ดังนั้น เมื่อการบริโภค (Consumption) ราคาและอรรถประโยชน์ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ ทฤษฎีการกระจายผลผลิต (Distribution Theory) ในทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักจึงทำงานได้ไม่สมบูรณ์ตามกลไกที่จะต้องมีการผลิตเพื่อการบริโภคที่ทำให้เกิดความพึงพอใจหรือความสุขจากที่ได้รับ การจัดสรรการบริโภค ถึงแม้จะเกิดขึ้นหลังจากเกษตรกรรมเพาะปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็ตาม การกระจายผลผลิตจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อมา เพื่อส่งผลต่อในเรื่องสวัสดิการ (Welfare) โดยรวมของสังคม เพราะสังคมจะมีความสุขเพียงไร ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดสรรหรือการกระจายผลผลิตได้ดีเพียงใดเพราะ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ (Welfare Economics)^{๔๔} มีใจความสำคัญตรงที่ ถ้าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจหนึ่งนั้นถือว่าดีกว่าสถานการณ์อื่น หรือหากมีอย่างน้อยบุคคลหนึ่งที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยไม่ทำให้ผู้ใดแย่ลง การกระจายผลผลิตเพื่อการบริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดขึ้นที่ดีกว่า

ในประเด็นของการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การจัดการ (Managerial Economics) จึงมีความจำเป็นสำหรับวิธีการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐศาสตร์ในการตัดสินใจของธุรกิจและหน่วยจัดการอื่นๆ เพิ่มวิธีการทางสถิติซึ่งมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในการประเมินอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Economic Development)^{๔๕} ซึ่งเป็นกระบวนการที่เศรษฐกิจแบบเรียบง่ายของประเทศที่มีรายได้ต่ำถูกเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจที่ทันสมัย นำพาและถูกวัดผลทางการบริหารปกครองด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) เป็นกระบวนการความมั่งคั่งของประเทศหนึ่งเพิ่มขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เกณฑ์วัดการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ใช้กันแพร่หลาย คือ อัตราการเติบโตที่แท้จริงของผลผลิตรวมของสินค้าและบริการของประเทศ โดยวัดได้จากผลิตภัณฑ์ภายในประเทศที่ปรับตามอัตราเงินเฟ้อ เกณฑ์วัดอื่น เช่น รายได้ประชาชาติต่อหัว การบริโภคต่อหัว โดยในปัจจุบันจึงมีการวิจัย^{๔๖} เปรียบเทียบเป้าหมายทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่คุณค่าแบ่งเป็นคุณค่าแท้ ซึ่งหมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ที่สนองความต้องการสุขภาวะโดยตรง และ คุณค่า

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๓-๒๓๒.

^{๔๕} สารานุกรม **Britannica Concise Encyclopedia** ภาคภาษาไทย เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท มีเดีย แม็กเน็ต จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗๘๓.

^{๔๖} ดร.พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, “การใช้การสร้างความซื่อสัตย์เพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๐-๒๒.

เทียม ซึ่งหมายถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์พอกพูนให้แก่สิ่งนั้น และเปรียบกับเป้าหมายพุทธเศรษฐศาสตร์ที่สนองความต้องการของมนุษย์เพื่อให้เกิดสุข^{๑๗} จากใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด

๒.๕ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐศาสตร์

ในหัวข้อนี้ จะได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐศาสตร์อันเป็นผลขององค์ประกอบจากนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ส่งตรงมาจากส่วนกลางของการบริหารประเทศคือภาครัฐ กระทรวง กรม ตลอดจนภาคส่วนราชการ และส่งมาตราการของแนวทางการพัฒนาเป็นความเชื่อมโยงสู่ภาคธุรกิจ และมายังเกษตรกร ให้บริหารหรือดำเนินการร่วมตามแนวทางเดียวกัน โดยมีกระบวนการที่เป็นรูปแบบตามแนวเศรษฐศาสตร์จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กระบวนการตามแนวเศรษฐศาสตร์ตั้งแต่ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔ – ๒๕๐๙) ถึงฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔) เป็นผลรวมที่ทำให้มีแนวคิดของการพยายามสร้างนวัตกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน สมดุลทั้งรูปธรรมและนามธรรม แทนที่แนวคิดของฮาร์รอด – โดมาร์^{๑๘} ที่เน้นการลงทุนเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การกู้เงินส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ และ ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๔ – ๒๕๑๔) โดยถึงแม้จะเริ่มมีแนวคิดสนใจเรื่องทุนมนุษย์โดยซุลทซ์^{๑๙} ในแผนที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕ – ๒๕๑๙) แต่ก็ยังเน้นอย่างมีนัยสำคัญของการขยายภาคอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าและชำระหนี้จำนวนมากด้วยการเร่งส่งออกสินค้าเกษตร เพิ่มพื้นที่เพาะปลูกด้วยการลดพื้นที่ป่า ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศสูงในขณะที่ช่องว่างของการกระจายรายได้และความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพิ่มเป็นเงาตามตัว

เมื่อเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนราคาน้ำมันดิบสูงขึ้นต่อเนื่องหลายเท่าตัวในช่วงแผนที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ – ๒๕๒๔) และรุนแรงเพิ่มขึ้นเมื่อภายในประเทศไทยเกิดปัญหาเงินเฟ้อสูง ร้อยละ ๑๑.๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ตามด้วยวิกฤตการณ์ของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน เกิดปัญหาสังคม อาชญากรรม ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม และหนักมากในเรื่องเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ความยากจน ดอกเบี้ย ปัญหาเดิมคือการกระจายรายได้ที่กว้างออกไปอีก โดยความเจริญจะรวมตัวอยู่ในกรุงเทพฯ ในช่วงแผนที่

^{๑๗} มิได้รวมถึง นิพพานสุข.

^{๑๘} ดร.ประเจิด สินทรัพย์, เศรษฐศาสตร์มหภาค ทฤษฎีและนโยบาย, เล่ม ๒, หน้า ๕๓๐-๕๓๗.

^{๑๙} ศ.ดร.อภิชาติ พันธเสน, พุทธเศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๔), หน้า ๕๕๗.

ที่ ๕ – ๖ (พ.ศ. ๒๕๒๕ – ๒๕๓๔) ทำให้วิถีชีวิตของประชากรไทยเปลี่ยนแปลง และถึงแม้ในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๕ – ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นแผนที่ ๗ การส่งออกประสบความสำเร็จขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๘.๒ ต่อปี บริการพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้าและประปา ขยายทั่วประเทศ รวมถึงมาตรฐานการศึกษาและสาธารณสุขดีขึ้น ให้ความสำคัญการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ก็มาพบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ช่วงต้นแผนที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔) ที่ทำให้เห็นชัดเจนถึงผลจากนโยบายและบริหารงานที่ผ่านมาของแผนที่ซึ่งสร้างการพัฒนาที่ไม่สมดุลไม่ยั่งยืน นั่นคือ ยุคที่เรียกว่าฟองสบู่แตก (วิกฤตต้มยำกุ้ง) ทำให้เกิดปัญหาในประเทศอื่นต่อเนื่องจากเหตุที่เกิดจาก ค่าเงินบาทผันผวน เงินเฟ้อ การว่างงานอย่างรุนแรง สถาบันการเงินล้ม จนกระทั่งต้องมีข้อตกลงกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมุ่งระดมและใช้ทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศ^{๒๐} หลังจากตัวแบบทุนนิยมที่ใช้มาอย่างต่อเนื่องเป็นหลักของการพัฒนาในระยะ ๓๕ ปี มีแนวโน้มเพิ่มความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้อย่างมาก ปัญหาสังคม อาชญากรรม ความเสื่อมทางวัฒนธรรม ศีลธรรม เช่น การแพร่หลายของอบายมุขหรือการตั้งครุฑก่อนวัยสมควรและนำมาซึ่งสถิติการทำแท้งติดลำดับต้นของโลก

ดังนั้น จากภาพรวมการพัฒนาด้วยเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ ถึง ๘ ก่อนมีการปรับเข้าสู่พุทธเศรษฐศาสตร์ด้วยการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในฉบับที่ ๙ ถึง ปัจจุบันคือฉบับที่ ๑๑^{๒๑} เกษตรกรไทยถูกนำไปสู่การเป็นเกษตรกรอุตสาหกรรมที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผลตอบแทนอันพึงจะได้รับ เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถปรับตัวได้อย่างถูกต้อง ค่าขายไม่ชำนาญ ไม่มีแผนการผลิตและขายสินค้าขาดทุน พึ่งตนเองไม่ได้ หนี้สินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนต้องสูญเสียที่ดินทำกินให้แก่ผู้ประกอบการทางการเงิน หรือนายทุน ทำให้เกษตรกรต้องทิ้งถิ่นฐานและกลายเป็นกรรมกรในโรงงานแทนอาชีพเกษตรกรดั้งเดิม เป้าหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่ประสงค์จะให้ภาคเกษตรไทยแข็งแรง ผลิตอาหารเลี้ยงประชากรไทยและเหลือมากถึงขั้นส่งออก สร้างรายได้ประชาชาติที่มั่งคั่ง ผลิตวัตถุดิบป้อนโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตร เป็นรากฐานของครัวโลกจากคนส่วนใหญ่ของประเทศไทยจึงไม่เกิดขึ้น เพราะไม่มีการพัฒนาและให้ความรู้ทั้งเรื่องเกษตรดั้งเดิมและ

^{๒๐} คณะทำงานโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, “แผนพัฒนาประเทศ”, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ ๒๔ (๒๕๔๒), บทที่ ๙, หน้า ๒๗๕-๓๑๓.

^{๒๑} คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, เส้นทางพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖-๑๑๘.

เทคโนโลยีใหม่อย่างจริงจังต่อเนื่องแก่เกษตรกร^{๒๒} อันเนื่องจากภาวะความยากจนและขาดโอกาสทางการศึกษาซึ่งเป็นปัญหารากฐาน ทำให้โครงสร้างการผลิตโดยเฉพาะการบริหารจัดการน้ำที่ขาดแคลน ไม่จัดสรรสำรองด้วยตนเอง หรือไม่ได้ใช้ระบบชลประทาน พึ่งน้ำฝน (Rained Agriculture)^{๒๓} และการบุกรุกที่ดินเพราะไม่รู้จักรักษา หรือ จัดสรรที่ดินให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมในวิถีเพาะปลูกของตนเองด้วยวิถีทางธรรมชาติ จนทำให้เกิดวิกฤตที่ดินด้วยการบุกรุกหรือใช้พื้นที่ดินจนเสื่อม กระทบต่อประสิทธิภาพการผลิต ส่งผลต่อสถานะสิ่งแวดล้อม อากาศแปรปรวน โรคระบาดในพืชและสัตว์จากการใช้สารเคมี ขาดเสถียรภาพทางราคา รายได้ และเกิดเป็นปัญหาทางการเมืองความมั่นคงในระยะยาว

จากความต้องการให้รัฐช่วยเหลือแบบไม่มีจุดจบ กลายเป็นเกษตรกรไร้ฝีมือโดยความเคยชินจากผลการขาดแคลนอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ทั้งภาคปฏิบัติและภาควิชาการของรัฐ ในหลายกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร อุปกรณ์ส่งเสริมเช่น ยานพาหนะที่จะเข้าถึงเกษตรกรในพื้นที่จริงซึ่งไกลและกันดารไม่สะดวก ทำให้การรวมกลุ่ม หรือการจัดตั้งสหกรณ์เป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก การอบรม การจัดแปลงเกษตรสาธิตไม่ทั่วถึงและทันต่อการเปลี่ยนแปลงแม้จะมีความพยายามในนโยบายและการทำงานตามหลักเศรษฐศาสตร์อย่างจริงจัง เช่น การกู้เงินจากธนาคารโลกเพื่อปรับปรุงภาคเกษตรไทยถึง ๒ ระยะ ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๐ – ๒๕๒๙ สำหรับการเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรดูแลเกษตรกรในอัตรา ๑:๑,๐๐๐ พร้อมวัสดุอุปกรณ์และโครงการพัฒนาจำนวนมาก ไปจนถึงการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พ.ศ.๒๕๓๙ เข้าช่วย มีการแบ่งหน้าที่และจัดตั้งหน่วยงานเป็นระบบตามหลักการพัฒนาสากลเต็มรูปแบบ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ดูแลส่งเสริมเฉพาะพืชทุกชนิด กรมวิชาการเกษตรค้นคว้าวิจัยทางด้านพืช ส่วนการเลี้ยงสัตว์และประมงเป็นหน้าที่กรมปศุสัตว์และกรมประมง

สำหรับผู้ที่รับผิดชอบเรื่องน้ำคือกรมชลประทาน ส่วนสำนักงานปฏิรูปที่ดินจะพยายามหาที่ดินให้เกษตรกรได้ประกอบอาชีพอย่างเพียงพอ หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์ก็จะสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เป็นตัวกลางและให้ความรู้เรื่องการสร้างเครือข่าย กระทั่งการวิจัยเรื่อง

^{๒๒} ดร.สุรพล จันราปัดย์, “เส้นทางพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรไทย”, ใน **รวมบทความทางวิชาการเส้นทางพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรไทย**, รวบรวมจัดพิมพ์โดย ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๕๒): ๓๕-๓๗.

^{๒๓} ทรงศักดิ์ วงศ์ภูมิวัฒน์, “เส้นทางพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในอนาคต”, ใน **รวมบทความทางวิชาการเส้นทางพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรไทย**, รวบรวมจัดพิมพ์โดย ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๕๒): ๓๘-๔๗.

ต้นทุนการผลิต การตลาดของสินค้าเกษตรก็ยังมีสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร คอยเป็นผู้ดำเนินการให้ แต่ทั้งหมด ก็ยังทำให้อาณาเขตการแข่งขันกับประเทศอื่นนั้นอ่อนแอตามลำดับ เช่นเมื่อเทียบกับประเทศใน AEC ที่ยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่ถูกทำลายเท่ากับประเทศไทย อัตราค่าแรงที่ต่ำกว่า และประเทศใน AEC ยังสามารถนำบทเรียนที่มีปัญหาในประเทศไทย ไปสร้างมาตรการป้องกัน ตั้งแต่เริ่มต้นปรับการผลิต จัดสรรที่ดินเดิมใหม่ เสริมการตลาดและสร้างมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัยได้ด้วยเทคโนโลยีและการบริหารจัดการแบบใหม่ ส่งเสริมการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice) มีการแปรรูปให้เป็นสินค้าเกษตรคงทนแทนสินค้าที่เน่าเสียง่าย (Non-Durable Goods) สร้างการขนส่งที่สะดวกเพื่อลดเวลาจัดส่งถึงผู้บริโภคและลดต้นทุน รวมถึงใช้วิธีรวบรวมความต้องการ (Demand) จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสื่อสาร ทั้งปริมาณ ประเภทและคุณภาพที่ถูกค้าประสงค์ เพื่อทำการผลิตให้ตรง (Supply) ลดความสูญเสียในทุกด้านทั้งวิธีการผลิตบนที่ดินซึ่งถูกจัดสรรโดยเฉพาะสำหรับภาคเกษตรเนื่องจากที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตหลัก การชลประทานที่ทั่วถึง หรือมีน้ำสำรองสำหรับการเพาะปลูกของตนเอง ค่าใช้จ่ายในการผลิตซึ่งได้รับสินเชื่อระยะสั้นและยาวด้วยอัตราดอกเบี้ยพิเศษจากสถาบันการเงินแทนที่จะเป็นเงินกู้ยืมในระบบที่ระบอบและสร้างความเสียหายต่อโครงสร้างทางสังคมเหมือนเกษตรกรไทยจำนวนมาก สร้างระบบบริหารตลาดและการจัดส่งเชิงรุก พร้อมส่งเสริมงานวิจัยประยุกต์ ศูนย์สารสนเทศการเกษตร (Call Center)

การสร้างมูลค่าเพิ่มจากตัวสินค้าเกษตรหรือกระบวนการที่เกี่ยวข้อง เช่น การกำจัดขยะด้วยเทคนิคที่สามารถนำกลับมาใช้ให้เป็นพลังงานหรือปุ๋ยก็จะเป็นการได้เปรียบทางด้านต้นทุนเชื่อมโยงวงจรการเกษตรสำหรับผลิตอาหารเพื่อมนุษย์ สัตว์ หรือพืช พร้อมกับเป็นแหล่งพลังงาน เป็นปัจจัยที่สามารถป้องกันภาวะโลกร้อนจากการปลูกป่าลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือเป็นแหล่งต้นทุนการให้ความสวยงาม เป็นสถานที่พักผ่อนสร้างกำลังสุขภาพและภาวะความเข้มแข็งทางจิตใจด้วยการส่งเสริมความรู้เกษตรกรเพาะปลูกผสมผสาน (Integrated Farming System) อย่างจริงจังต่อเนื่อง รวมตลอดถึงการเข้าถึงความรู้ประกอบทางด้านอื่นๆ เช่น บัญชี การวิเคราะห์สินค้าคงคลัง วิธีการรวมกลุ่มให้มีพลังในการต่อรองราคา เพื่อให้มีการพัฒนาจากเศรษฐกิจเพื่อยังชีพ (Subsistence Economy) ไปสู่เศรษฐกิจตลาด (Market Economy) อย่างยั่งยืน ดังแผนภาพแสดงให้เห็นเข้าใจง่ายในความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของทฤษฎีการพัฒนาเกษตรกรแนวเศรษฐศาสตร์ว่าประกอบไปด้วยทฤษฎีการผลิต อรรถประโยชน์ การกระจายผลผลิต การบริโภค และเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ ซึ่งจะเข้าไปช่วยในเรื่องของการปรับประสิทธิภาพการผลิตผ่านการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในผลโดยรวมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในแต่ละด้านทั้งการกระจายความรู้ การลดต้นทุนการผลิตและ

ค่าใช้จ่ายประจำวัน เพิ่มอาชีพ รายได้ มีสวัสดิการครบถ้วนที่สูงขึ้นโดยเมื่อผลการพัฒนาไม่บรรลุตาม ทฤษฎีจึงเกิดปัญหาในกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจ ทั้งเศรษฐกิจที่ราคาการเกษตร ไม่เหมาะสม ตลาดไม่สมบูรณ์ ความรู้ความชำนาญไม่มีการพัฒนา จึงเกิดความต้องการในประเด็นที่ขาด อันเป็นผลจากการพัฒนาด้วยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งเป็นเป้าหมายนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อนำเกษตรกรรมปรับเปลี่ยนไปเป็นการพัฒนาที่สมดุลกับความยั่งยืนตามแนวพุทธผ่านกระบวนการสื่อสาร

๒.๖ สรุป

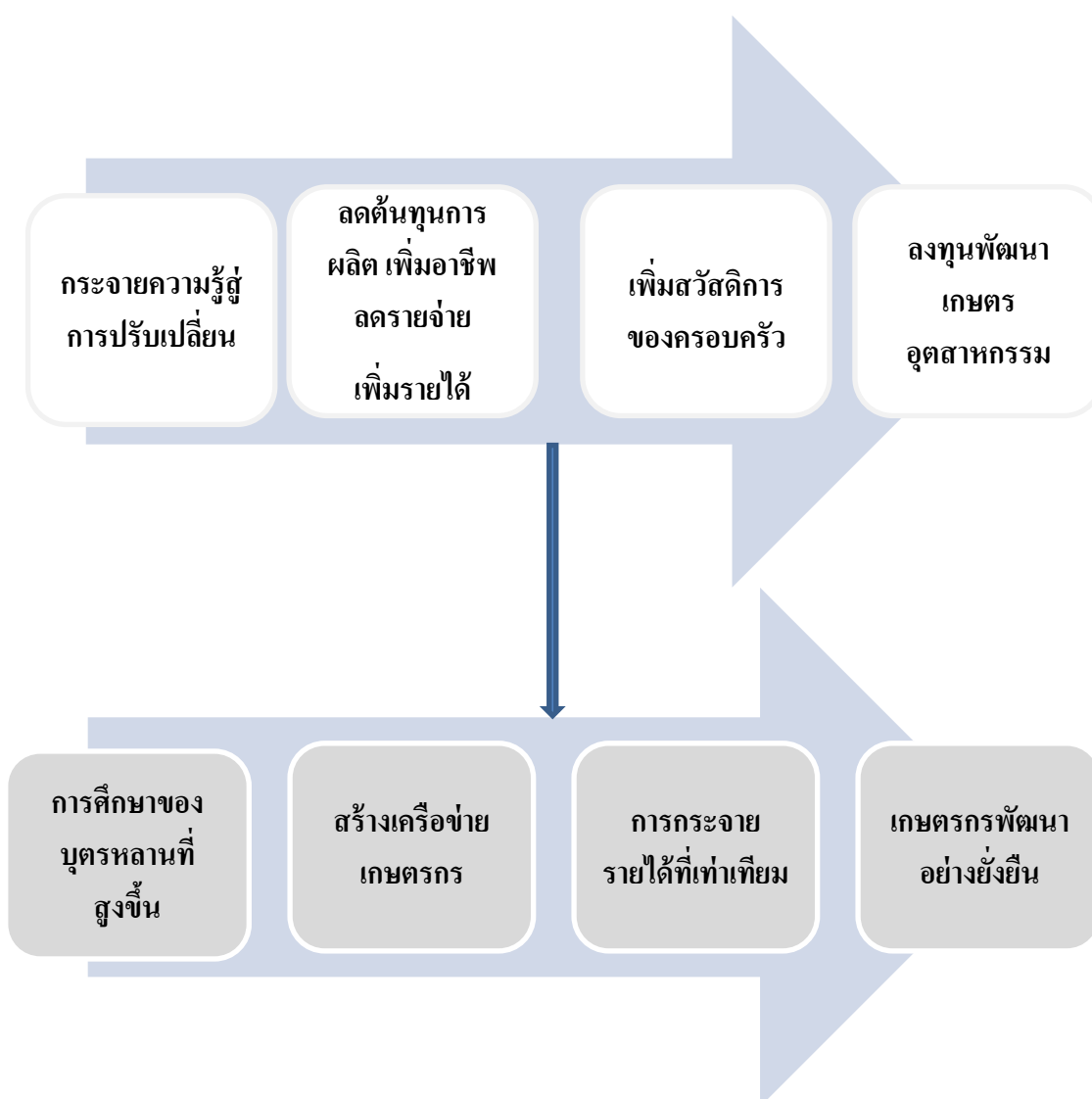
ผลสรุปวิเคราะห์การพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจ ด้วยการติดตามผลจาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง ๑๐ แผน รวมถึงการวิจัยข้อมูลจากแผนที่ ๑๑ ในปัจจุบัน พร้อมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจ สามารถสรุปทฤษฎีทาง เศรษฐศาสตร์ซึ่งถูกนำมาใช้ในการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์จากงานวิจัยชิ้นนี้นั้น จะประกอบไปด้วย ทฤษฎีการผลิต ทฤษฎีการกระจายผลผลิต ทฤษฎีอรรถประโยชน์ ทฤษฎีการบริโภค และ ทฤษฎี เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ ด้วยการแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นแผนภาพที่ ๘ ดังนี้

แผนภาพที่ ๘ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจ (ทฤษฎี)

เป้าหมายการพัฒนาเกษตรกรสู่การพัฒนาสังคมและประเทศที่ยั่งยืนนั้น ต้องการกระจายความรู้สู่การปรับเปลี่ยน ทำให้การผลิต การตลาด ขนส่ง หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มอาชีพ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และสวัสดิการของครอบครัว พร้อมการลงทุนพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรม ความคาดหวังในผลเชิงลึกจากเป้าหมายการพัฒนา จะเป็นเรื่องของการมอบโอกาสทางการศึกษาของบุตรหลานที่สูงขึ้น สามารถสร้างเครือข่ายของเกษตรกร สำหรับตอบสนองภาวะการจ้างงานที่ไม่แน่นอน มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเป้าหมายการพัฒนาสามารถแสดงได้ด้วยแผนภาพที่ ๕

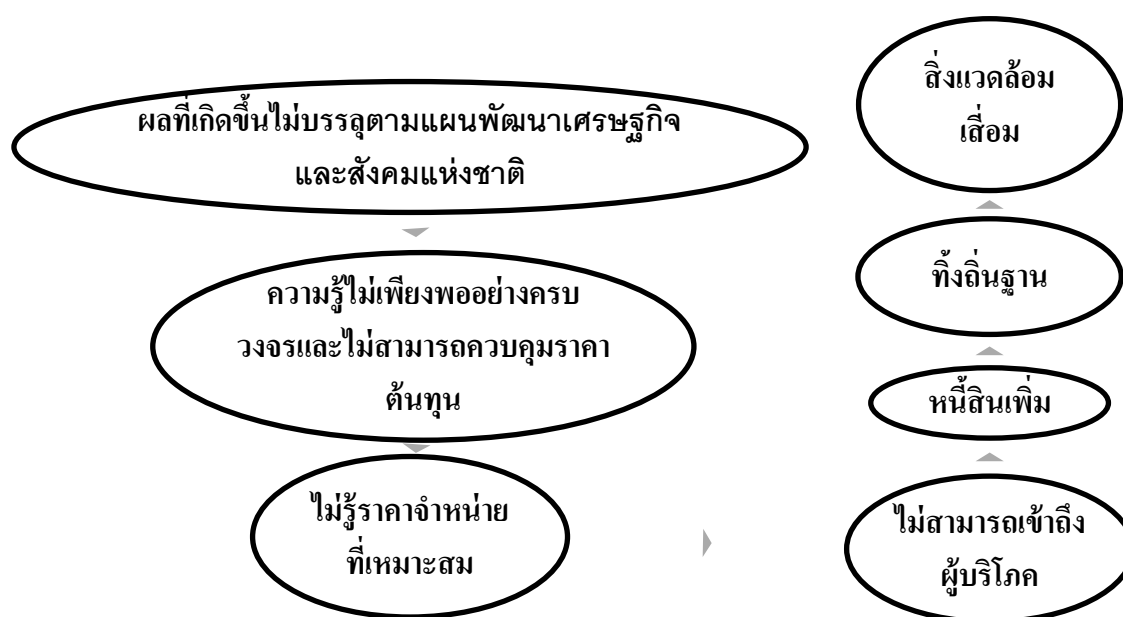
แผนภาพที่ ๕ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรตามแนวเศรษฐกิจศาสตร์ (เป้าหมายการพัฒนา)

จากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ในส่วนของการพัฒนาเกษตรกร ผลการปฏิบัติงานไม่บรรลุผลครบถ้วนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เกิดปัญหาต่อเนื่อง และที่เป็นประเด็นสำคัญประกอบไปด้วย การมอบความรู้แก่เกษตรกรนั้นไม่เพียงพออย่างครบวงจร ทำให้ไม่สามารถควบคุมราคาค้นทุน เมื่อผลิตส่งจำหน่าย ก็ไม่สามารถรู้ราคาขายที่เหมาะสมแก่เกษตรกร ไม่สามารถเข้าใจและเข้าถึงผู้บริโภค เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่ม ทั้งต้นทุน อาชีพ และสิ่งแวดล้อมในหลายรูปแบบเสื่อมคุณภาพลงเช่น ดินที่ทำการเพาะปลูกและแหล่งน้ำขาดแคลน ซึ่งสรุปด้วยแผนภาพที่ ๑๐ แสดงให้เห็นถึงผลโดยรวมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในแต่ละด้านและเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขต่อไป

แผนภาพที่ ๑๐ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรตามแนวเศรษฐกิจศาสตร์

ผลโดยรวมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในแต่ละด้าน เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข

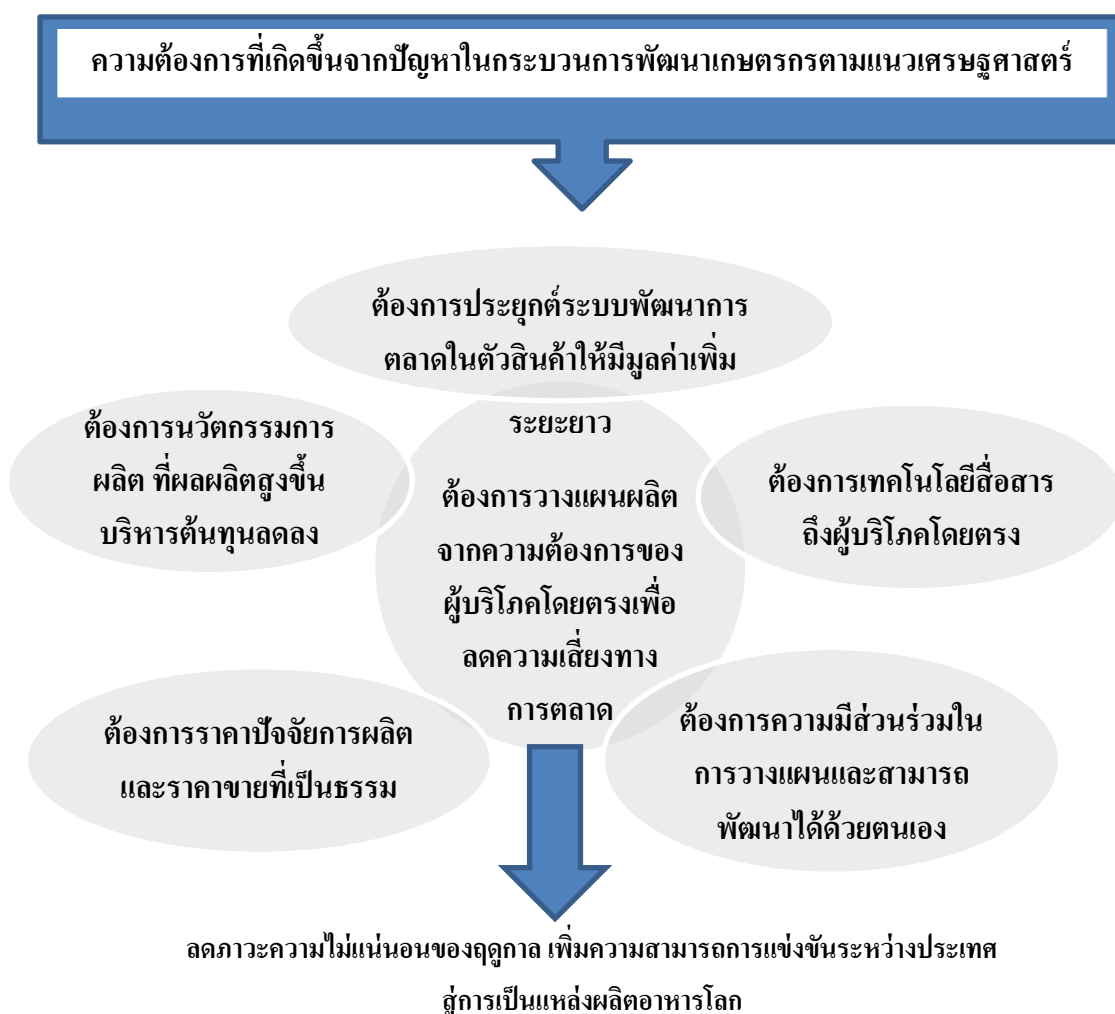

ความต้องการของเกษตรกรที่ตามมาจากผลของการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจศาสตร์ คือ ความรู้ที่ตรงตามชีวิตจริงดำรงอยู่และนำไปใช้ได้ เกษตรกรต้องการรู้ราคาปัจจัยการผลิต ต้องการนวัตกรรมการผลิตที่ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ต้องการทราบราคาขายที่เป็นธรรม สามารถบริหารต้นทุน เข้าใจระบบจัดสรรและบัญชีสินค้าคงคลัง ต้นทุนการผลิตสามารถลดลงได้อย่างรวดเร็วและง่ายได้อย่างไร ระบบการพัฒนาต้องตอบโจทย์ถึงความต้องการประยุกต์ระบบพัฒนาการตลาดในตัวสินค้าปฐมภูมิให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น

ในสินค้าชุมชน ต้องการเทคโนโลยีสื่อสารถึงผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งการเข้าถึงผู้บริโภค เกษตรกรต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศปรับใช้ตามการเปลี่ยนแปลงของเวลาเพื่อความรวดเร็ว แม่นยำ และเป็นสากล เพื่อสามารถสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน

นอกจากนั้นเกษตรกรยังต้องการความร่วมมือส่วนร่วมกับภาครัฐในการวางแผนและพัฒนาได้ด้วยตนเองแทนที่การกำหนดด้วยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์โดยนักวางแผน ในระยะยาวสามารถวางแผนการผลิตจากความต้องการของผู้บริโภคโดยตรงเพื่อลดความเสี่ยงทางการตลาด ลดภาวะความไม่แน่นอนของฤดูกาล เพิ่มความสามารถการแข่งขันระหว่างประเทศสู่การเป็นแหล่งผลิตอาหารโลก โดยแสดงให้เห็นความต้องการ ที่เกิดต่อจากปัญหาในกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐศาสตร์แม้จะผ่านระบบการสื่อสารเพื่อเข้าถึงเป้าหมายมาแล้วอย่างดี ด้วยแผนภาพที่ ๑๑

แผนภาพที่ ๑๑ กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐศาสตร์

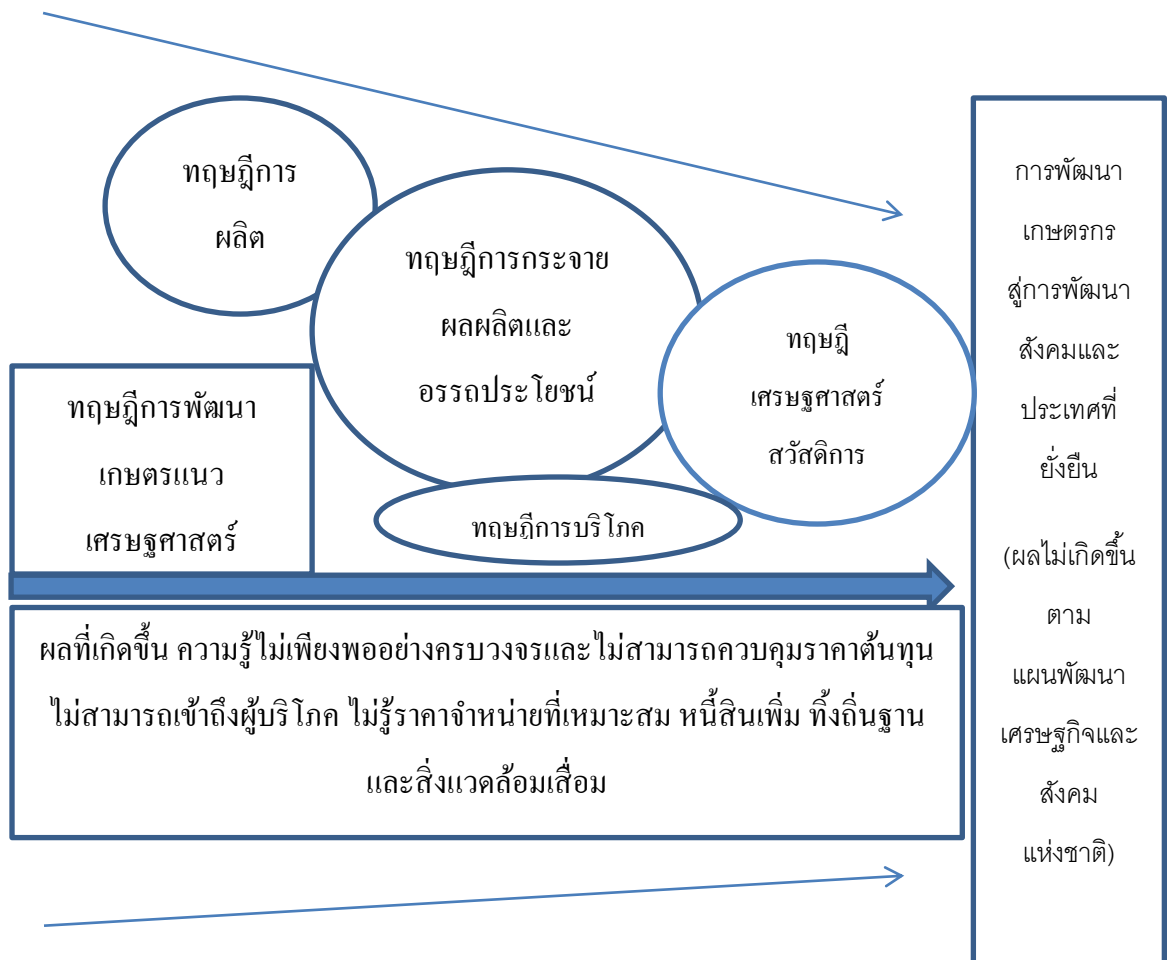

วิชาเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนามาจากอารยธรรมตะวันตก มีความเข้าใจมนุษย์ในมุมแคบ เน้นการผลิตวัตถุเพื่อสนองความต้องการไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว จะมีความสุขมากขึ้น สังคมส่วนรวมดีขึ้น และทุกอย่างจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้มีการแข่งขันระบบตลาดเสรี แต่ผลตามมาก็คือ การแข่งขันที่นำไปสู่การทำลายล้างระบบธุรกิจของมนุษย์ด้วยกัน รวมทั้งทรัพยากรหรือสถานะแวดล้อมอันเหมาะสมต่อการดำรงชีวิต

ในขณะที่พุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist Economics) ได้อธิบายการดำรงชีวิตในอีกมุมหนึ่ง คือ คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยลักษณะหรือกฎเกณฑ์ของมนุษย์ซึ่งดำเนินชีวิตไปในทางที่ขัดแย้งกับธรรมชาติ ย่อมทำให้เกิดทุกข์ เพราะพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโลกทรพย์นั้น เพื่อดำรงสถานภาพของความเป็นมนุษย์ ด้วยเป้าหมายสนองความต้องการให้เกิดสุขจากใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวพุทธ จึงเป็นสิ่งที่สมควรศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และนำมาเปรียบเทียบ ประยุกต์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศที่ยั่งยืนควบคู่ไปกับการบริหาร การปกครอง ที่สมดุลของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสรุปความสัมพันธ์กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐศาสตร์ได้ด้วยแผนภาพที่ ๑๒ ซึ่งทำให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการสื่อสารแนวพุทธเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมสู่เศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างเหมาะสม

แผนภาพที่ ๑๒ สรุปความสัมพันธ์กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจศาสตร์ซึ่งต้องการและจำเป็นต้องสร้างรูปแบบนวัตกรรมการสื่อสารแนวพุทธเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมสู่เศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมาย: กระจายความรู้สู่การปรับเปลี่ยน เพิ่มอาชีพ รายได้ ลดรายจ่าย ต้นทุน เพิ่มสวัสดิการ
ครอบครัว การศึกษา การลงทุนพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรม สร้างเครือข่าย และการกระจายรายได้ที่เท่าเทียม

ความต้องการที่เกิดขึ้นจากปัญหากระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมแนวเศรษฐกิจศาสตร์ คือ ต้องการความร่วมมือในการวางแผนและสามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง ต้องการนวัตกรรมการผลิต สหวิวางแผนการผลิต ต้องการรู้ราคาปัจจัยการผลิตและราคาขายที่เป็นธรรม มีเทคโนโลยีสื่อสารถึงผู้บริโภคโดยตรงและระบบพัฒนาการตลาด

